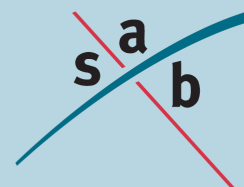


Nader onderzoek huismus, Wet natuurbescherming

Haps, Vivellihof

Jan Oosterhout Ontwikkeling B.V.

Datum: 2 mei 2017
Projectnummer: 160425



INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	6
2.1	Zorgplicht en verboden	6
2.2	Opzetvereiste	7
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	7
3	Ecologie van de huismus	8
4	Onderzoekmethodiek	9
4.1	Huisumus	9
5	Resultaten	10
6	Conclusie en advies	12
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming	12
6.2	Ontheffing aanvragen	12
6.3	Mitigerende maatregelen treffen	12
6.4	Broedperiode en zorgplicht	13
6.5	Vervolgstappen	13

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op de Margrietstraat 7 te Haps bevindt zich een sportcentrum. Jan Oosterhout Ontwikkeling B.V. is voornemens om op deze locatie nieuwbouw te realiseren. Hiertoe wordt de bestaande bebouwing gesloopt. De beoogde herontwikkeling van het plangebied past niet in het geldende bestemmingsplan. Derhalve dient een wijzigingsplan te worden vastgesteld.

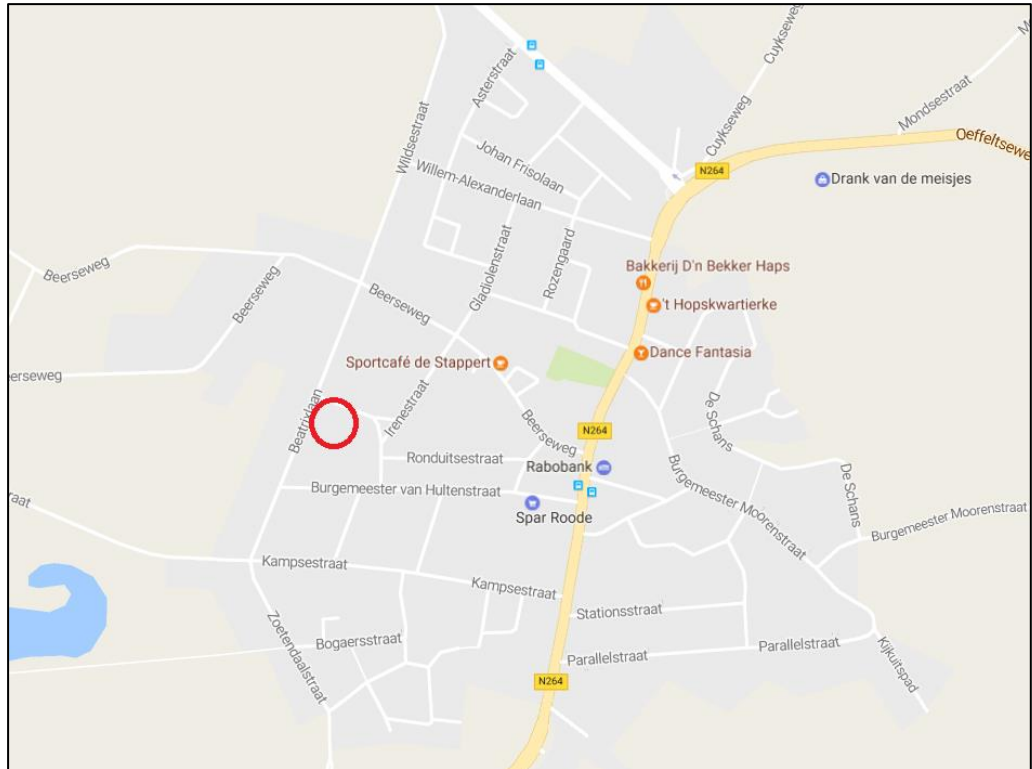
Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Uit natuurwaardenonderzoek moet blijken dat de natuurwet- en regelgeving de haalbaarheid van het plan niet in de weg staat. SAB heeft reeds in januari 2017 een eerste verkennend onderzoek (quick scan natuur) uitgevoerd. Uit dit onderzoek bleek dat soortgericht nader onderzoek naar huismus noodzakelijk was om met zekerheid de aan- of afwezigheid aan te tonen. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van dit onderzoek uiteen.

1.2 Plangebied

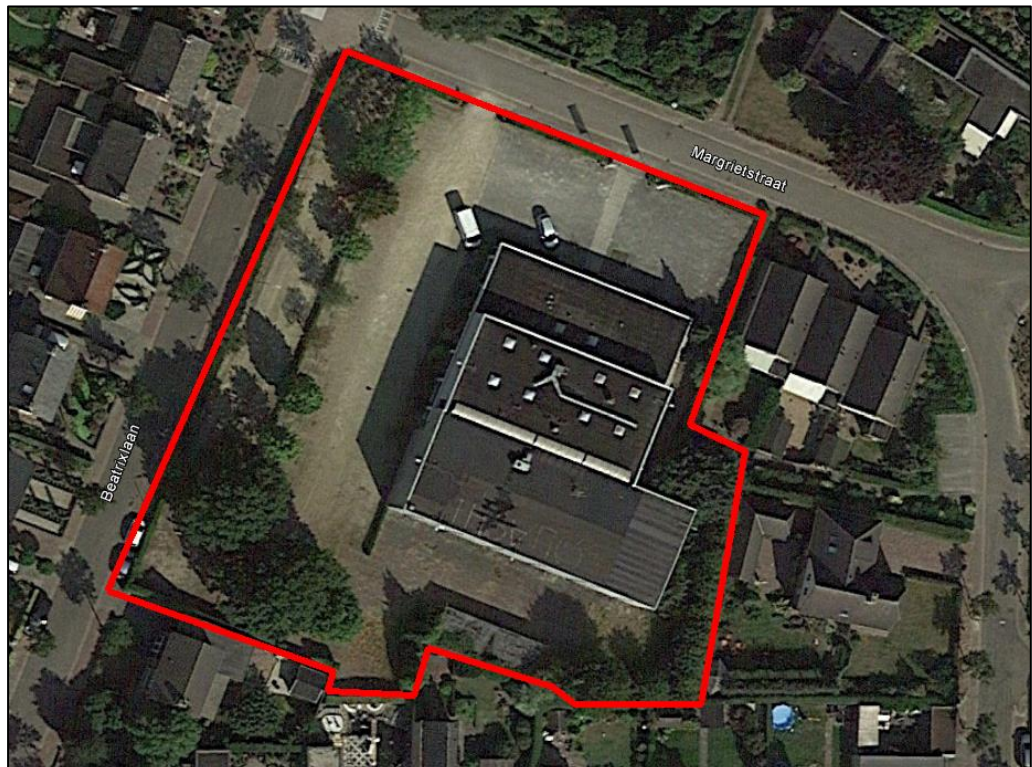
1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich in de kern van Haps (gemeente Cuijk, provincie Noord-Brabant). Haps is een klein dorp ten zuiden van Cuijk. De omgeving van Haps kenmerkt zich door agrarische gronden en dorpen als Mill, Sint Hubert en Rijkevoort. De N264 en de A73 zijn de voor Haps belangrijkste verkeersaders.

Het plangebied ligt in een woonwijk met voornamelijk vrijstaande huizen en twee-onder-een-kapwoningen. Het plangebied ligt aan de rand van Haps. Ten westen van het plangebied liggen kleinschalige agrarische gronden. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.



Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.



Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: NDFP. Bewerking: SAB.

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal nieuwbouw, bestaande uit rij-, vrijstaande- en twee-onder-een-kapwoningen in het plangebied zijn gerealiseerd. Navolgende afbeelding is een indicatieve verkaveling van het plangebied.



Indicatieve verkaveling plangebied (Bron: Bulkens Architecten).

2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming.

2.1 Zorgplicht en verboden

Op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming geldt voor al de in het wild levende soorten altijd de zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zoveel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht. Naast de zorgplicht is voor een aantal soorten door middel van verboden een aanvullend beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

2.1.1 Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

2.1.3 Andere soorten

Naast de vogelrichtlijnsoorten en de habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. De provincie Noord-Brabant heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker. Daarnaast geldt voor bunzing, hermelijn en wezel een vrijstelling tot oktober 2017.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de vogelrichtlijnsoorten, de habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de vogelrichtlijnsoorten en de habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

3 Ecologie van de huismus

De huismus is sterk geassocieerd met mensen. De nestplaats is voornamelijk gebonden aan bebouwing. Ook voor zijn voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem aanbiedt of hoe de mens de omgeving inricht. De huismus is geen zeldzame soort, maar is de afgelopen jaren wel sterk achteruit gegaan. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in bebouwd gebied dient vanwege zijn associatie met de mens en zijn relatief algemene voorkomen vaak rekening gehouden te worden met aanwezigheid van de huismus.

De huismus broedt in losse kolonies van enkele tot tientallen nesten. Grotere kolonies hebben vaak een beter broedresultaat dan kleinere kolonies. Kolonies groter dan 25 broedparen hebben een positief broedsucces en zijn zelfvoorzienend. Ook gaan nakomelingen op zoek naar andere kolonies. Bij kolonies kleiner dan 10 broedparen is vaak een negatief broedsucces en zijn individuen uit andere kolonies nodig om de verliezen aan te vullen. Bij kolonies tussen de 10 en 25 broedparen wisselt het broedsucces.

De huismus is zeer honkvast en stelt een aantal voorwaarden aan een geschikt leefgebied.

- Nestplaats: allereerst dienen geschikte nestplaatsen voorhanden te zijn. Huismussen broeden vaak onder pannendaken met ronde dakpannen. Onder platte pannen is te weinig ruimte om te broeden. Andere geschikte kieren in bebouwing wordt ook gebruikt. De nestplaatsen liggen meestal niet in de volle zon, aangezien dakpannen door de zon erg heet kunnen worden;
- Voedsel: binnen maximaal enkele honderden meters van de nestplaats dient voedsel aanwezig te zijn. Volwassen dieren eten zaden van grassen en onkruiden, insecten, bessen, bloemknoppen, maar ook al het voedsel wat de mens aanbiedt, zoals voedsel uit voedersilo's en etensresten. De voedselvoorziening moet het gehele jaar aanwezig zijn. In de broedperiode hebben de jongen eiwitrijk voedsel nodig, zoals bladluizen, muggen, vliegen en rupsen. Daarom moeten struiken, of andere vormen van groen aanwezig zijn waarin de huismussen dit voedsel voor hun jongen kunnen vinden;
- Water: huismussen hebben water nodig. Dit vinden ze op allerlei plekken, zoals in een dakgoot of een speciale drinkbak;
- Beschutting: huismussen zijn een makkelijke prooi voor roofdieren zoals sperwers. Binnen enkele meters van de voedselbronnen dient daarom beschutting aanwezig te zijn. Dit bestaat voornamelijk uit dichte, of groenblijvende struiken.

De huismus gebruikt zijn nest het gehele jaar door. Voornamelijk tijdens de broedperiode (april tot en met augustus) en tijdens vorstperiodes is de huismus erg afhankelijk van de broedplaats. Eventuele verstoringen aan het nest mogen daarom in ieder geval niet in deze periodes plaatsvinden.

4 Onderzoekmethodiek

4.1 Huismus

Het inventariseren van huismussen vindt plaats door zichtwaarnemingen. Door ongeveer een uur in een bepaald gebied te inventariseren wordt een goed beeld gekregen van de aan- of afwezigheid van huismussen in een gebied. Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw;
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats;
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes;
- 4 Bedelende jongen in een nest;
- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje;
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje;
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag.

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst uitvoerbaar. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Als het mogelijk is, dient gewacht te worden tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, dienen twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei te worden uitgevoerd met een tussenperiode van minimaal tien dagen. In dit geval is al voor 1 april begonnen met het onderzoek. Om afwezigheid uit te kunnen sluiten zijn daarom vier veldbezoeken verricht met een tussenperiode van minimaal tien dagen (Soortenstandaard Huismus, 2014).

5 Resultaten

Omdat de veldbezoeken zo snel mogelijk diende te worden uitgevoerd is er voor 1 april met de onderzoeken begonnen en zijn er vier veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoekdata zijn 16 maart, 30 maart, 11 april en 25 april 2017. Alle veldbezoeken hebben plaatsgevonden onder geschikte weersomstandigheden.

5.1.1 *Nesten*

Binnen de grenzen van het plangebied zijn geen nestplaatsen waargenomen. Er zijn in de vier veldboeken geen indicaties geweest dat de geschikte locaties in het plangebied worden gebruikt. Rondom het plangebied zijn wel nestlocaties waargenomen. In totaal zijn in de woonhuizen direct rondom het plangebied 11 nestplaatsen waargenomen. Deze zijn allen vastgesteld omdat een huismus een potentiële nestplaats bezoekt. Daarnaast zijn ook de zingende mannetjes rondom het plangebied genoteerd. Op één locatie waren drie zingende mannetjes aanwezig, terwijl er maar twee nestplaatsen vastgesteld zijn. Aangezien in de buurt van een zingend mannetje een nestplaats aanwezig moet zijn, dient geconcludeerd te worden dat er nog één extra nest aanwezig is. In totaal gaat het daarom om 12 nestplaatsen rondom het plangebied.

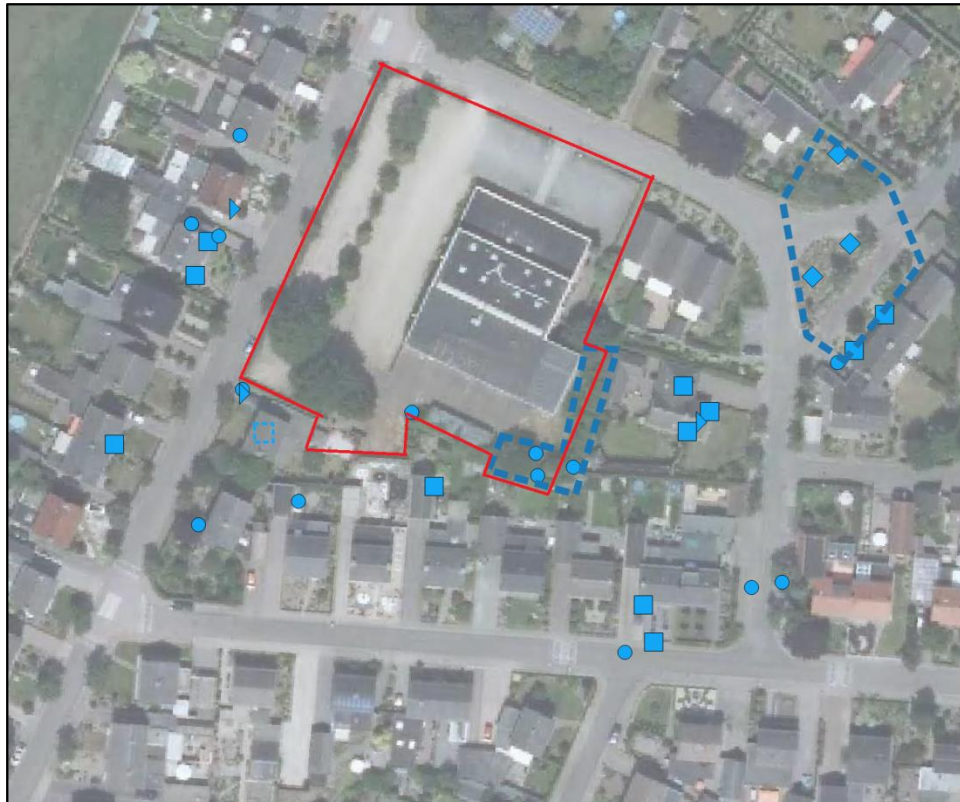
5.1.2 *Voedsel en beschutting*

In en rondom het plangebied zijn een tweetal gebieden belangrijk voor de voedselvoorziening en beschutting van de huismus. Navolgende afbeelding toont deze gebieden. In het plangebied is langs de zuidelijke rand een groene strook aanwezig die tijdens de vier veldbezoeken veelvuldig werd gebruikt om te schuilen of om er voedsel te zoeken. Ook buiten het plangebied is nog een dergelijke groene strook aanwezig.

Bij de voedselvoorziening dient onderscheid gemaakt te worden tussen voedsel voor de volwassen huismus en voedsel voor hun jongen. Volwassen huismussen eten voornamelijk zaden van onkruiden, aangevuld met wat de mens aan voedsel aanbiedt. Jonge huismussen hebben echter eiwitrijk voedsel in de vorm van insecten nodig, die de volwassen huismussen vinden in bomen en struiken.

Het foerageergebied binnen het plangebied is door de aanwezige bomen en struiken voornamelijk geschikt om voedsel voor jonge huismussen te vinden. Het foerageergebied buiten het plangebied is door zowel de aanwezigheid van onkruiden als bomen en struiken voor zowel het voedsel voor jongen als voor volwassenen geschikt. Tegelijkertijd zijn deze foerageergebieden ook geschikt als schuilplaats tegen predatoren.

Navolgende afbeelding visualiseert de waargenomen nestlocaties, zingende mannetjes en foerageergebieden.



Legenda

 essentieel foerageergebied huismus

Gedrag

-  ter plaatse
-  zingend mannetje
-  foeragerend
-  Nestplaats
-  Nestplaats obv zingend mannetje



6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming

In het plangebied is nader onderzoek verricht naar de huismus. Uit dit onderzoek is gebleken dat het groen in het plangebied een essentiële functie (beschutting en voedsel voor jonge huismussen) voor de rondom het plangebied nestelende huismussen vervult.

In het plangebied zullen de sportschool en het aanwezige groen respectievelijk gesloopt en geroid worden. Daarmee gaat het groen verloren dat als essentiële beschutting en foerageergebied voor de huismus dient. Zonder aanvullende maatregelen is dan sprake van een overtreding Wet natuurbescherming. Om deze overtreding te voorkomen, dienen mitigerende maatregelen getroffen te worden. In overleg met de provincie Noord-Brabant dient dan bekeken te worden of een ontheffing Wet natuurbescherming moet worden aangevraagd.

6.2 Ontheffing aanvragen

Het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen waarbij leefgebied van beschermde soorten (zoals de huismus) verloren gaat, is wettelijk gezien mogelijk als men in het bezit is van een ontheffing Wet natuurbescherming. Een dergelijke ontheffing dient aangevraagd te worden bij de desbetreffende provincie. In Noord-Brabant is de behandeltermijn van de aanvraag gesteld op 13 weken welke met maximaal 7 weken verlengd kan worden.

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Wet natuurbescherming dient een projectplan te worden opgesteld. In dit plan wordt onder andere de verspreiding van de betreffende beschermde soorten in het plangebied verwoord alsmede het (wettelijk) belang van de ingreep onderbouwd. Daarnaast dient een uitgebreide alternatievenafweging plaats te vinden over waarom de vernietiging van het leefgebied niet is te voorkomen.

6.3 Mitigerende maatregelen treffen

In de soortenstandaard van de huismus is een basisset aan mitigerende maatregelen opgenomen. Voor de vernietiging van essentieel leefgebied bestaan deze uit het verbeteren van het bestaande habitat, het aanleggen van nieuw geschikt habitat en het werken buiten de meest kwetsbare periodes. Maatregelen moeten gericht zijn op het in samenhang in stand houden van voldoende dekking, voedsel en slaapplaatsen. Bij de ontheffingsaanvraag dient een mitigatieplan te worden toegevoegd. Hierin moet specifiek uiteen worden gezet welke maatregelen getroffen zullen worden en aan welke eisen moet worden voldaan. Als de ontheffing verleend wordt, kunnen in de ontheffing mogelijk nog aanvullende maatregelen en eisen zijn opgenomen.

De mitigerende maatregelen moeten eerst functioneel zijn voordat de huidige essentiële functies verwijderd mogen worden. Er dient daarom rekening gehouden te worden met een gewenningsperiode die meerdere maanden tot een jaar kan duren. Om de

mitigerende maatregelen volgens de gestelde eisen uit te voeren, adviseren wij om de maatregelen te laten begeleiden door een ecooloog met kennis van de huismus.

6.4 Broedperiode en zorgplicht

Buiten het rekening houden met huismussen dient ook altijd rekening gehouden te worden met de zorgplicht (artikel 1.11 Wet natuurbescherming) en broedende vogels. Derhalve gelden hiervoor ook onderstaande twee voorwaarden:

- De zorgplicht is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.
- Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Als dit leidt tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort, is een dergelijk nest strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

6.5 Vervolgstappen

- Overleggen met de provincie Noord-Brabant of een ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming noodzakelijk is.
- Opstellen mitigatieplan (hangt samen met ontheffing).
- Uitvoeren mitigerende maatregelen (en overige eisen vanuit mogelijke ontheffing).
- Houd rekening met de broedperiode en de zorgplicht.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl). 2014. Soortenstandaard huis-mus. Ministerie van Economische zaken - Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Team natuur, Den Haag.

Websites:

www.rvo.nl

www.rijksoverheid.nl

www.wetten.nl

www.telmee.nl

www.ndff.nl